

Quick scan MKBA Stages Sociaal Beheer

1 Inleiding

Voorliggende notitie beschrijft de aanpak en resultaten van de analyse van de effecten van stagebegeleiding door sociaal beheerders in Lelystad. De analyse volgt de methodiek van de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). Het betreft hier een indicatieve MKBA, aangezien voor de berekening van de baten deels gebruik is gemaakt van kengetallen. De analyse is uitgevoerd op basis van de beschikbare informatie, zonder dat aanvullend onderzoek of interviews zijn gedaan, en is in korte tijd opgesteld; vandaar de benaming “quick scan MKBA”.

1.1 Situatieschets

Veel mbo-leerlingen op niveau 1 en 2 hebben moeite om een passende stage te vinden. Deels komt dit door een tekort aan stageplekken, maar deels ook omdat een deel van de leerlingen moeilijk plaatsbaar zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om jongeren die niet in staat zijn een reguliere niveau 1 /entree opleiding te volgen en via het project Lelytalent de kans krijgen een opleiding te volgen. Deze jongeren hebben vaak een grote afstand hebben tot zowel onderwijs als de arbeidsmarkt en hebben dikwijls te maken met multi-problematiek. Hierdoor dreigen ze tussen wal en schip te vallen.

Een andere groep die moeite heeft een stageplek te vinden betreft leerlingen die een opleiding op mbo niveau 2 volgen, maar elders zijn weggestuurd bij een stage, waarschuwingen hebben gekregen of veel afwijzingen hebben gekregen.

Deze moeilijk plaatsbare leerlingen dreigen vanwege het niet afronden van een stage hun opleiding voortijdig te beëindigen. Dit betekent dat ze zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt komen, hun schulden zien toenemen omdat ze hun beurs moeten terugbetalen, en mogelijk moeilijker aan het werk komen. Ze leveren de gemeente extra kosten op vanwege de inzet van leerplichtambtenaren, ondersteuning bij het vinden van werk en, op termijn, mogelijk uitkeringen.

1.2 De stage aanpak

Met het aanbieden van stageplekken bij Sociaal Beheer beoogt Welzijn Lelystad deze ongewenste situatie te voorkomen. De organisatie richt zich daarbij specifiek op de bovenbeschreven groep van moeilijk bemiddelbare leerlingen. In de afgelopen jaren zijn de volgende groepen begeleid door sociaal beheerders:

Tabel 1 Aantal stagiaires bij sociaal beheer naar opleiding

	2017-18	2018-2019	2019-2020	2020-2021 *
Entree / mbo niveau 1	0	5	5	6
Mbo niveau 2	25	15	15	5

Bron: opgave Welzijn Lelystad;

* Het schooljaar 2020-2021 is vanwege de bijzondere omstandigheden (corona) buiten beschouwing gelaten.

Deze stagiaires worden als groep en individueel (stageklas) ingezet in de multifunctionele accommodaties in en rondom de wijk. In deze accommodaties zijn de werkzaamheden zo veelzijdig dat de student gedurende de stageperiode in de gelegenheid wordt gesteld met meerdere beroepsoorten in aanraking te komen. Hierdoor kan een betere keuze voor een loopbaan of vervolgopleiding worden gemaakt (zorg, welzijn, veiligheid, horeca, facilitair). De stage bestaat er uit dat de stagiaires de sociaal beheerders ondersteunen in de uitvoering van hun werkzaamheden. Ze worden daarbij continu gecoacht door de sociaal beheerders. Om deze aanpak mogelijk te maken worden de sociaal beheerders getraind. Dit gebeurt door trainers van Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB), die basisworkshops geven voor praktijkbegeleiders. Deze training wordt om niet verzorgd.

De resultaten van de stagetrajecten in de afgelopen jaren zijn positief geweest. Alle stagiairs hebben hun stage en daarmee hun opleiding afgerond. Het merendeel hiervan is daarna een vervolgopleiding gestart. Navolgende tabel geeft een samenvattend overzicht:

Tabel 2 Vervolgstappen van stagiaires sociaal beheer

	2017-18	2018-2019	2019-2020	Gemiddeld
vervolgopleiding	20	19	19	
werken	3	1	1	
overig	2	0	0	
% vervolgopleiding	80%	95%	95%	90%

Bron: opgave Welzijn Lelystad

2 Analyse van maatschappelijke kosten en baten

Op verzoek van Welzijn Lelystad heeft Ecorys een quick scan MKBA uitgevoerd van deze stagebegeleiding. In een MKBA worden de effecten van een project voor alle partijen in de maatschappij zo goed mogelijk in kaart gebracht en in geldwaarde uitgedrukt. De effecten worden bepaald door de 'situatie met het project' te vergelijken met de meest waarschijnlijke 'situatie zonder het project'.

De situatie met het project is in dit geval de stagebegeleiding op de wijze zoals die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden door de sociale beheerders, met de bovenbeschreven doelgroep en resultaat. Samengevat is dit de situatie dat jaarlijks stageplaatsen worden aangeboden aan 20 stagiairs van mbo 1 / mbo 2, met als doel het afronden van de opleiding zodat een vervolgopleiding mogelijk wordt.

Aangezien een stage bij sociaal beheer een laatste mogelijkheid is voor deze leerlingen, is voor de situatie zonder het project verondersteld dat de leerlingen geen stageplaats vinden en hun opleiding op mbo 1 of 2 niveau niet afmaken. Dit betekent dat zij de school verlaten zonder startkwalificatie. In de praktijk betekent dit dat zij door diverse gemeentelijke diensten ondersteund worden, bijvoorbeeld in het vinden van werk.

Op basis van deze twee situaties is een analyse gemaakt van de maatschappelijke kosten en baten.¹ Daarbij is uitgegaan van een typische jaargang zoals die in de periode 2017-2020 is opgetreden. De baten zijn geraamd aan de hand van de gerapporteerde effectiviteit van de stage en op basis van algemene kengetallen voor verschillende effecten.

2.1 De maatschappelijke kosten

De kosten van de stagebegeleiding bestaan uit de volgende onderdelen:

- De kosten van de training van de beheerders;
- De tijdsinzet door de beheerder voor de training en de coaching;
- De kosten van coördinatie van de stages.

Deze kosten zijn geraamd op basis van input van Welzijn Lelystad. Opgemerkt wordt dat de kosten grotendeels door andere partijen worden gedragen.

Navolgende tabel geeft de contante waarde weer van deze kosten in het jaar van de stage. Bedragen zijn afgerond op eenheden van 1.000 euro.

Tabel 3 Kosten stagebegeleiding, contante waarde (in jaar 1)

	Contante waarde	Toelichting
Kosten training SBB	€ 4.000	Geschat op basis van aantal en duur workshops en aantal groepen
Kosten tijdsinzet training beheerders	€ 9.000	Berekend op basis van aantal beheerders en tijdsinzet voor de workshops
Kosten tijdsinzet beheerders coaching	€ 13.000	Geschat op basis van netto tijdsbesteding van de beheerders aan coaching van stagiairs
Kosten coördinatie	€ 1.000	Geschat op basis van aantal uren

Het effect van de stagebegeleiding is dat 90% van de deelnemers een vervolgopleiding gaat starten. In de situatie zonder het project zouden ze dat niet kunnen doen, vanwege het niet afronden van de stage, en daarmee van de mbo 1 / 2 opleiding.

De kosten van de vervolgopleiding dienen derhalve te worden meegerekend in de opzet van kosten en baten. Deze kosten zijn geschat uitgaande van een 2-jarige vervolgopleiding op mbo 3 niveau. De kosten vallen in jaar 2 en 3 (dus na de stage in jaar 1); de contante waarde is geraamd op € 289.000.

¹ Conform de MKBA Leidraad zijn kosten en baten die in toekomstige Jaren vallen teruggerekend naar hun waarde in jaar 1 (contante waarde), aan de hand van een discountvoet van 2,25%.

2.2 De maatschappelijke baten

2.2.1 Baten arbeidsmarkt

De stagebegeleiding leidt er toe dat 100% van de deelnemers de stage succesvol afsluit en dat 90% van hen een vervolgopleiding start. Bij het succesvol afsluiten hiervan hebben ze een startkwalificatie op mbo 2 / 3 niveau. Het hebben van een startkwalificatie betekent dat ze een grotere kans hebben op het vinden van werk, en tevens een hogere kans hebben op een hoger loon. Voor de jongeren die extra aan het werk geraken geldt tevens dat in de toekomst de kosten van een uitkering worden bespaard.

Omdat er geen meetgegevens beschikbaar zijn over de resultaten van de groepen stagiairs zijn bovenstaande effecten berekend op basis van algemene ervaringsgegevens:

- Cijfers van het CBS laten zien dat jongeren met een startkwalificatie een grotere kans hebben op het vinden van een betaalde baan.² Voor de groep van 18 stagiairs met een vervolgopleiding betekent dit dat, met het afronden van de stage en volgen van een vervolgopleiding, er op termijn 2,2 jongeren meer aan het werk zullen zijn;³
- Een (hogere) startkwalificatie betekent tevens dat het verdienvermogen van de jongeren in de toekomst hoger zal zijn. Dit extra verdienvermogen is geschat op € 4.000 op jaarbasis (ontleend aan eerdere Ecorys studie).⁴

Deze baten starten pas na afronding van de vervolgstudie, dus in jaar 4 (jaar 1 is de stage, jaar 2 en 3 betreffen de vervolgopleiding). De baten zijn tot en met jaar 10 doorgerekend. Dit is een conservatieve schatting daar het effect over langere tijd kan doorwerken. De contante waarde van de verschillende effecten is als volgt berekend.

Tabel 4 Baten op gebied van arbeidsmarkt, contante waarde (in jaar 1)

	Contante waarde	Toelichting
Meer mensen aan het werk: voorkomen uitkering (besparing gemeente)	€ 212.000	Besparing a.g.v. minder uitkeringen
Meer mensen aan het werk: voorkomen uitkering (minder inkomen jongere)	-/- € 212.000	Minder inkomen jongeren uit uitkering, a.g.v. het vinden van werk. Compensatie vanuit post hieronder.
Meer mensen aan het werk: extra productie / inkomen	€ 206.000	Effect van hogere arbeidsparticipatie door startkwalificatie
Hoger loon: extra productiviteit / inkomen door (hogere) startkwalificatie	€ 271.000	Aanname dat dat alle 18 stagiairs hun vervolgopleiding afmaken

² Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/08/70-duizend-jongeren-zonder-startkwalificatie-hebben-geen-werk>

³ Berekend aan de hand van het verschil in netto arbeidsparticipatie (gecorrigeerd voor zij die niet kunnen werken) tussen jongeren met startkwalificatie en jongeren zonder startkwalificatie.

⁴ Ecorys, MKBA Voortijdig Schoolverlaten, 2009

2.2.2 Andere baten

Het behalen van een startkwalificatie heeft niet alleen effecten voor de arbeidsmarktpositie van de jongeren, maar ook op andere terreinen. Zo zullen ze minder snel in financiële problemen geraken en minder ondersteuning nodig hebben bij het vinden van werk, of van maatschappelijke ondersteuning. Daarnaast is uit studies bekend dat een verbetering van de arbeidsmarktpositie gepaard gaat met minder kans op vervallen in overlastgevend of crimineel gedrag.

Deze effecten zijn globaal geraamd, op basis van een eerdere studie die is uitgevoerd naar effecten van maatregelen ter bestrijding van jeugdwerkloosheid in Amsterdam.⁵ Uit die analyse zijn kengetallen afgeleid voor de omvang van deze baten in relatie tot de arbeidsmarktbaten. Zo berekent LPBL de omvang van vermindering van (zorg)kosten op 51% van de arbeidsmarktbaten en de omvang van het effect vanwege vermeden criminaliteit op 34% van de arbeidsmarktbaten. Toepassing van deze kengetallen levert de volgende baten op:

Tabel 5 Baten op gebied van zorg en criminaliteit, contante waarde in jaar 1

	Contante waarde	Toelichting
Voorkomen (zorg)kosten	€ 244.000	Berekend op basis van kengetal ontleend aan LPBL studie
Voorkomen criminaliteit	€ 222.000	Berekend op basis van kengetal ontleend aan LPBL studie

2.3 Totaaloverzicht maatschappelijke kosten en baten

Navolgende tabel geeft het totaaloverzicht van maatschappelijke kosten en baten voor de stagebegeleiding door sociaal beheerders, op basis van bovenbeschreven uitgangspunten.

Het overzicht laat zien dat, onder de gehanteerde uitgangspunten, de maatschappelijke baten van de stagebegeleiding veel hoger zijn dan de maatschappelijke kosten; de verhouding tussen baten en kosten bedraagt 3,0. Daarbij zij opgemerkt dat de baten grotendeels vallen in de jaren na afsluiting van de vervolgopleiding.

⁵ LPBL, MKBA Onderwijs en Jeugdwerkloosheid, 2014.

Tabel 6 Overzicht maatschappelijke kosten en baten (contante waarde in jaar 1)

	Contante waarde	Timing
KOSTEN		
Kosten training SBB	€ 4.000	jaar 1
Kosten tijdsinzet training beheerders	€ 9.000	jaar 1
Tijdsinzet beheerders coaching	€ 13.000	jaar 1
Kosten coördinatie	€ 1.000	jaar 1
Extra onderwijs	€ 289.000	Jaar 2-3
TOTAAL KOSTEN	€ 315.000	
BATEN		
Meer mensen aan het werk: extra productie door hogere participatie	€ 206.000	Jaar 4-10
Hogere lonen: extra productiviteit door (hogere) startkwalificatie	€ 271.000	Jaar 4-10
Voorkomen (zorg)kosten	€ 244.000	Jaar 2-10
Voorkomen criminaliteit	€ 224.000	Jaar 2-10
TOTAAL BATEN	€ 945.000	
SALDO KOSTEN EN BATEN	€ 630.000	
BATEN KOSTEN VERHOUDING	3,0	

2.4 Gevoeligheidsanalyses

Om de robuustheid van de analyse te toetsen zijn enkele gevoeligheidsanalyses uitgevoerd:

- Indien verondersteld wordt dat 60% van de stagiairs hun vervolgopleiding inderdaad afronden (in plaats van 100%), ligt het saldo van kosten en baten lager, op € 400.000 (baten-kostenverhouding 2,8);
- Indien substantieel (-/- 70%) lagere kengetallen worden gehanteerd voor het ramen van de bespaarde zorgkosten en vermeden kosten van criminaliteit, ligt het saldo van kosten en baten lager, op € 300.000 (baten-kostenverhouding 2,0);
- Indien alleen de baten tot en met jaar 6 worden meegenomen (in plaats van tot en met jaar 10) is het saldo van kosten en baten eveneens lager, te weten € 157.000.

De gevoeligheidsanalyses laten zien dat de invloed van enkele uitgangspunten voor de analyse groot is. Echter, in geen van de analyses komt het saldo van kosten en baten negatief uit.

2.5 Kosten en baten voor de gemeente

Een groot deel van zowel de kosten als de baten vallen bij andere partijen dan de gemeente. Zo worden de kosten van de specifieke opleiding praktijkbegeleiding voor de sociaal beheerders gedragen door SBB. Tevens ontvang Welzijn Lelystad een vergoeding uit het stagefonds. De extra kosten van vervolgonderwijs van de stagiairs zijn voor rekening van het

Rijk. De kosten voor de gemeente zijn derhalve minimaal (i.e. het niet vergoede deel van de tijdskosten van beheerders; de kosten van coördinatie), te weten circa € 10.000.

Ook de baten vallen grotendeels bij andere partijen dan de gemeente. De arbeidsmarkteffecten komen vooral ten goed aan de jongeren, en deels de fiscus (inkomstenbelasting). De besparing voor de gemeente betreft met name de voorkomen uitkeringskosten (onderdeel van de baten door hogere participatie, geraamd op ruim € 200.000) en een deel van de vermeden zorgkosten en kosten van criminaliteit. De totale besparing voor de gemeente over de 10-jaarsperiode bedragen naar schatting € 300.000.

3 Conclusie

Het voorkomen van schooluitval heeft een positief effect op de arbeidsmarktpositie van jongeren. Het aanbieden van stageplekken bij sociaal beheer helpt schooluitval van de betreffende leerlingen te voorkomen, doordat het hen helpt hun mbo 1 / 2 opleiding af te ronden en een vervolgopleiding te starten. Hierdoor kunnen ze een (betere) startkwalificatie bereiken, hetgeen hun positie op de arbeidsmarkt versterkt. De maatschappelijke baten hiervan overstijgen de maatschappelijke kosten van de stagebegeleiding (en het daaruit volgende vervolgonderwijs).

Voor de gemeente Lelystad zijn de kosten beperkt. Het merendeel van de kosten wordt door anderen gedragen. De gemeente kan in de toekomst wel kostenbesparingen verwachten, op het gebied van werk en inkomen, maatschappelijke ondersteuning en (op wat langere termijn) op uitkeringen.